

YEREL YÖNETİMLERDE ÖZELLEŞTİRME YÖNTEMLERİ VE HUKUKSAL ALTYAPI

Burak Hamza ERYİĞİT, Fuat YÖRÜKOĞLU²

¹Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi, Araştırma Görevlisi

²Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

METHODS OF PRIVATIZATION AND LEGAL INFRASTRUCTURE ON LOCAL GOVERNMENTS

Abstract: Methods which are used production for goods and services of Local administrations which are the most important producer units for local public goods and services, throughout Political, economic, administrative, social and technologic developments which occur in the world show in parallel continuous transformation. Thus, many goods and services formerly produced by the local authorities themselves has brought world changes and transformations in parallel as using alternative methods.

The purpose of the study, methods of producing alternatives in the world in the light of change and transformation practice for Turkish Local Administration System laid the legal infrastructure privatization methods to be subjected to evaluation; it made emphasizes both some methods which are mixed with each other in the literature and the addressed methods which is not considered in the literature even though it is applicable in practice. In this context, in this study, "Leases method" with "renting method" and "equitable transfer method" in particular were subjected to discuss and evaluate.

Keywords: Local Public Goods, Privatization, Privatization Methods.

YEREL YÖNETİMLERDE ÖZELLEŞTİRME YÖNTEMLERİ VE HUKUKSAL ALTYAPI

Özet: Yerel kamusal mal ve hizmetlerin en önemli üretici birimleri olan yerel yönetimlerin bu mal ve hizmetleri üretirken kullandıkları yöntemler, dünyada meydana gelen siyasi, ekonomik, idari, sosyal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak sürekli bir dönüşüm göstermektedir. Böylelikle önceleri bizzat yerel yönetimler tarafından üretilen birçok mal ve hizmet, dünyada bahsi geçen değişim ve dönüşüme paralel bir biçimde farklı alternatif yöntemlerin kullanılmasını beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmanın amacı dünyada alternatif hizmet üretme yöntemlerindeki değişim ve dönüşüm içinde Türk Yerel Yönetim Sistemi için de uygulamaya koyulan özelleştirme yöntemlerinin hukuksal altyapısını belirlemeye tabi tutmaktır; böylelikle literatürde birbirine karşıt olan bazı yöntemler ile, uygulamada kullanılmıyorken literatürde üzerinde durulmamış yöntemlere vurgu yapmaktır. Bu bağlamda bu çalışmada "kiralama yöntemi" ile "kıraya verme yöntemi" ve "intifa hakkının devri yöntemi" özellikle ele alınmış ve de erlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel Kamusal Mallar, Özelleştirme, Özelleştirme Yöntemleri.

I. GİRİŞ

Sosyal bir canlı olan insanolu, birlikte yaşamaktan dolayı oluşan farklı ihtiyaçları giderebilmek için farklı organizasyonlar meydana getirmiştir. İnsanlığın bu organizasyonlar içinde geçmişten günümüze olduğu türdükleri en önemli yapılardan biri olarak yerel yönetimler gösterilebilir. Basit bir ifade ile yerel yönetimler yerel halkın mahalli müterek ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için oluşturulan devlet tüzel kişiliğinden ayrı kamu tüzel kişileri olarak ifade edilebilir.

Türkiye'de en önemli yerel yönetim birimi kuşkusuz belediyelerdir. Belediyeler, belli bir mahalde birlikte yaşamaktan ötürü ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanabilmesi için oluşturulan yerel yönetim birimleridir. Bu organizasyonlar dünyada meydana gelen siyasi, ekonomik, idari, sosyal ve teknolojik gelişmelere paralel ortak ihtiyaçları karşılama noktasında sürekli bir değişim içinde olmuştur. Siyasi anlamda merkez ile yerel kavramlarının birbirleri arasında ortaya koyduğu

ilişkideki değişim, demokrasi kavramı ve küreselleşme, ekonomik anlamda liberal politikaların geçirdiği evrim, merkez ile yerel arasındaki ilişkinin yansımaları; yönetim bilimi ve özel sektörde ortaya çıkan yenilikler, sosyal anlamda demokrasi olgusu ve sivil toplumun güçlenmesi, teknolojik olarak bilim ve iletişim sektörünün gösterdiği dönüşüm gibi unsurlar, bahsi geçen organizasyonları aslında sadece hizmet üretme biçimlerinde değil, bu organizasyonları her anlamda dönüşüme tabi tutmuştur.

Bu nedenle bu çalışmada yerel yönetim birimlerinin hizmet üretirken kullandığı alternatif yöntemler üzerine yoğunlaşarak bu uygulamanın hukuki düzeni üzerinde durulmuştur.

II. YEREL MAL VE HİZMET KAVRAMI İLE YEREL MAL VE HİZMETLERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Belediye hizmetleri, "belediyenin, gönüllü girişimlerin ve özel sektör kuruluşlarının bir beldedeki

yerel ortak gereksinimleri kar ılamak ve kamu yararını sa lamak için sundukları ve ilgili belediyenin gözetim ve denetimi altında bulunan sürekli ve düzenli faaliyetler” olarak tanımlanabilir [1]. Belediyeler, bir yandan hizmet sunumunda etkinlik ve verimlili i arttırmak, öte yandan da belde halkının yönetimine ve hizmet sunum sürecine katılımını özendirmek amacıyla, kentsel hizmetlerin giderek daha büyük bir bölümünü alternatif hizmet sunma yöntemleri çerçevesinde üretmeye ba lamı lardır. Özelle tirme de bu yöntemlerden biri ve günümüzde en popüler olanıdır [2]. Rekabetin getirdi i etkinlik sonucu, yerel yönetimler tarafından yapılan özelle tirme i lemleri neticesinde % 80-90'lara varan tasarruflar sa lanmı tır [3].

Toplumsal alanda ya anan geli meler, merkeziyetçi yönetim dü ünmesini birçok konuda yetersiz bıraktı ; kamu yönetim yapılarını, gerek yerel ve gerekse ulusal düzlemden ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara yanıt veremez bir duruma getirmi tir. Bütün dünyada geçerli olan merkeziyetçi uygulamalar yerini, sivil toplum kurulu larının, yerel yönetimlerin ve özel sektör kurulu larının daha fazla önem kazandı ı yerinden yönetimi uygulamalara bırakmı tır. Ya anan bu hızlı dönü üm, yerel hizmetlere yönelik talebi de büyük ölçüde artırmı tır. Yerel yönetimler kendi hizmet yüklerinde meydana gelen artı ları kar ılamak için alternatif yollara yönelmi lerdir [4].

Her ne kadar geleneksel yönetim anlayı ında kamu hizmetlerinin üreticileri yine kamu kurumları olarak dü ünülse de zaman içinde meydana gelen de i im ve dönü ümler yerel kamusal mal ve hizmet kavramının tanımını de i ikli e u ratmı tır. Böylece gelinen noktada yerel mal ve hizmetler açısından a a ıda yapılan tanım daha belirleyici bir hal almı tır. Ö retide kamu hizmetini dolayısı ile yerel hizmetleri farklı ekillerde tasnif edebiliriz.

Kamu hizmeti içeri i zaman ve yere göre de i en bir kavramdır. Bazı ülkelerde ve bazı dönemlerde kamu hizmeti sayılan bir hizmet türü ba ka ülkelerde ve ba ka dönemlerde bu nitelikte sayılmayabilir. De i ken bir kavram olmasına ra men merkezi idarenin a ırlıklı oldu u ülkelerde bu kavram birbirine oldukça yakın bir biçimde anla ılmaktadır. Buna göre kamu hizmeti, devlet veya di er kamu tüzel ki ileri tarafından veya bunların gözetim ve denetimi altında genel, kolektif ihtiyaçları kar ılamak ve kamu yararını sa lamak için kamuya sunulmu olan devamlı ve muntazam faaliyetlerdir. [5].

Kamu hizmetleri sunuldukları alana göre, ulusal kamu hizmetleri ve yerel kamu hizmetleri olarak ikiye ayrılabilir. Ulusal kamu hizmetleri faydası tüm ülke sathına yayılan hizmetleri kapsar. Örne in savunma ve adalet gibi hizmetler bu tür kamusal hizmetlere tipik örneklerdir. Yerel kamu hizmetleri ise, adından da

anla ılacağı üzere faydası belirli alanlarla sınırlı kalan hizmetleri ifade etmektedir [6].

Kamu hizmetinin organik, maddi ve ekli olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır Organik açıdan kamu hizmeti; bir görevi yürütmek için, kamu tüzel ki isi tarafından tahsis edilmi yetkili, organ ve mali araçların bütünüdür. Kamu hizmetinin bu boyutu idareyi kapsamaktadır. Maddi açıdan kamu hizmeti, giderilmesinde kamu yararı bulunan bir ihtiyacı kar ılamak üzere yapılan bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Bu tarif hizmetin içeri i ile ilgilidir.

ekli açıdan kamu hizmeti kamu tüzel ki ileri tarafından onların gözetim ve denetimi altında özel ki iler eliyle özel bir hukuki rejim içerisinde yürütülen faaliyetlerdir. Bu tanıma göre kamu hizmetlerinin kamu tüzel ki ileri veya bunların denetimi altında kurulan ve i leyen te ebbüs niteli inde olması, genel ve kolektif ihtiyaçları kar ılamak üzere hizmetin kamuya yöneltilmi ve kamuya yararlı nitelikte olması, hizmetin devamlı ve muntazam nitelikte olması ve hizmetin kamu hukuku usullerine göre yürütülmesi olarak ifade edilebilir. [5]. Bu bahsi geçen son tanımlamadan yola çıkarak yerel mal ve hizmetler a a ıdaki gibi ifade edilebilir.

Yerel mal ve hizmet; yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektör kurulu larının belirli bir bölgedeki yerel ortak ihtiyaçları kar ılamak ve kamu yararını sa lamak için sundukları veya ilgili yerel yönetim biriminin gözetim ve denetimi altında bulunan sürekli ve düzenli faaliyetlerdir [4].

Günümüzde yerel hizmetlerin bir bölümünün bu hizmeti görmek üzere kurulacak yerel yönetim birlikleri, kamu kurumları, irketler, karma irketler, özel hukuk tüzel ki ileri, özel firmalar ya da gerçek ki iler tarafından görülebilece i a ikardır [7]. Özelle tirme olgusu bu yönüyle yerel hizmetlerin bilhassa özel hukuk tüzel ki ilerine gördürülmesi veya bazı yerel örgütlerin tümüyle özel hukuk tüzel ki ilerine devri ile yerel hizmetlerin gördürülmesidir [8].

Yerel yönetimlerde özelle tirme iki farklı anlama sahiptir. Bunlardan ilki, yerel yönetimlerin ekonomik giri imlerinin (belediye irketleri, ortaklıkları ve i letmeleri) satı ı, di eri de yerel hizmetlerinin sunumunda özel sektörden yararlanılmasıdır [9].

II. YEREL H ZMETLERDE ÖZELLE T RME YÖNTEMLER

Yerel hizmetlerin özelle tirilmesi konusunda ba vurulan yöntemler sayı olarak oldukça fazladır. Bu durum yerel yönetimlerin çok geni bir yelpazede hizmet sunmasından, hizmetin niteli inden, piyasanın durumundan, mevzuattan, yerel yöneticilerin tercihlerinden ve içinde bulunulan sosyo-ekonomik artlardan kaynaklanmaktadır. Söz konusu yöntemlerin

bir kısmı yüzyıllardan beri kullanılıyor olmasına karşın, kimi yöntemler yirminci yüzyılın son çeyreinde gündeme gelmiştir.

Ayrıca yerel yönetimlerin uyguladıkları özelleştirme yöntemlerine de değinilecektir.

II.1. İhale Yöntemi

İhale yönteminin kamu hizmetlerinin yürütülmesindeki önemi piyasada rekabet ortamından yararlanmayı mümkün kılmasıdır. Böylelikle ihaleyi kazanmak için rakip firmalar arasında maliyet ve kalite yönünden bir yarışma söz konusu olmaktadır. Bu yöntem başlangıçta temizlik, yemek ve benzeri hizmetler sözleşme ile müteahhitlere verilirken, daha sonra doğrudan üretimle ilgili hizmetler de sözleşme ile firmalara ihale edilmeye başlanmıştır.

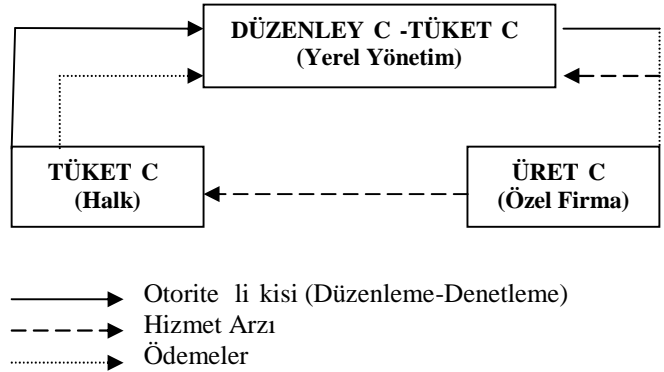
Yerel hizmetlerin özelleştirilmesinde yaygın olarak kullanılan uygulamalardan biri olan ihale yönteminde yerel hizmetler, finansmanı yerel yönetimce karşılanarak, özel sektör kuruluşleri veya kuruluşlarına bir sözleşme çerçevesinde yaptırılmaktadır [10] ve yerel hizmetlerin ihale yöntemiyle yerine getirilmesinde temel ölçü, o hizmetin optimum ölçüde yapılması ve etkinliğini artırma, kamu giderlerinde tasarruflaştırılmasının hedeflenmesidir.

Sözleşmeye dayalı alternatif hizmet sunum yöntemlerinden en yaygın olarak kullanılan ihale yöntemi yerel yönetimler açısından ise, yerel kamusal mal ve hizmetlerin özel sektör kuruluşleri tarafından bir sözleşmeye dayalı olarak yürütülmesidir. İhale yönteminde ilgili kamu kuruluşu, hizmeti kendi örgüt ve personeli aracılığıyla yürütmek yerine, özel firmalara yaptırmak yoluna gitmektedir. Yani ihale yönteminde ilgili kamu kuruluşu hizmetin finansmanını sağlamayı sürdürmekte, üretimi ise özel sektöre bırakmaktadır. İhale yöntemi literatürde “outsourcing” olarak da bilinmektedir. İhale yönteminde hizmet üretimine talep müteahhisler normal olarak piyasada hizmet veren kuruluşlar olmakta ve yerel yönetimle ne hukuksal ne de iktisadi bağlantı bulunmamaktadır. İhale yönteminde devletin üretimin miktarını ve türünü belirlemek bir veya birkaç özel firma ile anlaşma yapmak, kâr amacı gütmeyen veya gönüllü kuruluşlarla üretimi gerçekleştirmek gibi çeşitli tercihleri olabilir [6].

Uluslararası uygulamada ihale edilen hizmetlerin genelde “Sabit Bedelli Sözleşmeler” ya da “Maliyet Sözleşmeleri” biçiminde yapıldığı görülmektedir. “Sabit Bedelli Sözleşmelerde” yüklenici, belirli bir hizmeti sözleşmede tanımlanan standartta ve sürede, önceden belirlenmiş bir bedel karşılığında sağlamayı taahhüt etmektedir. Dolayısıyla, bir yandan maliyetlerin belirlenen bedeli aşması durumunda bu fazlalığın yüklenici tarafından karşılanması söz konusu olurken, öte yandan da maliyetlerin sözleşme bedelinin altında kalması

durumunda elde edilecek kâr yükleniciye ait olmaktadır. “Sabit Bedelli Sözleşmeler”, “Sabit Sözleşme Bedeli” ve “Eskalasyona Tabi Sözleşme Bedeli” olarak iki şekilde uygulanmaktadır. “Maliyet Sözleşmeleri” ise yüklenicinin belirli bir hizmete karşılığında yaptığı harcamalar, yerel yönetim tarafından karşılanmasına ek olarak yükleniciye, hizmetleri karşılığında belirli bir kâr marjı tanınmakta ya da önceden belirlenen bir ücret ödenmektedir. “Maliyet sözleşmeleri” de “Maliyet Artı-Sabit Ücret” ve “Maliyet Artı-Teşvik Primi” şeklinde uygulanmaktadır [11].

İhale yönteminde, hizmete taraf olan elemanlar arasında farklı türleri söz konusudur. Bu yöntemde yerel yönetim, “düzenleyici” ve/veya “tüketici” olmak üzere, iki konumda bulunabilmektedir. Yerel yönetimler, ihale edilen hizmetten doğrudan yararlanıyorlar (hizmeti tüketiyorlar) ise, hem “düzenleyici” hem de “tüketici” konumundadırlar. Bir yerel yönetimin, hizmet binasının temizlik işini özel sektöre ihale etmesi bu tür durumlara örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan, yerel halkın tamamı ya da belirli bir kesimi ihale edilen hizmetten doğrudan yararlanıyor ise, bu durumda yerel yönetim “düzenleyici”, yerel halk da “tüketici” konumundadır (ekil 1). Parkların, kaldırımların ya da yolların yapım, bakım ve onarım işlerinin ihale ile özel kesime gördürülmesi bu bağlamda örnek teşkil edebilir [4].

ekil.1. İhale Yönteminde Hizmet Elemanları Arasındaki İlişkiler

Kaynak: Bozalan, R. (2002). Yerel Hizmetlerde Özelleştirme Yöntemleri. (Ed.: Parlak, B. & Özgür, H.). Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler. İstanbul: Alfa Yayınları, 210 [4].

II.1.1. Hukuksal Altyapı

Yerel hizmetlerin ihale yolu ile yürütülmesinin hukuksal dayanakları 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir ve 5393 sayılı Belediye Kanunları ile 4046 sayılı Özelleştirme Kanunu olmaktadır. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’na göre yerel yönetimlerin her türlü kaynaktan karşıladıkları mal ve hizmet alımları ile yapım işleri bu kanun hükümlerine göre ihale yolu ile özel sektöre yaptırabilmektedir (4734, md. 2/a). Aynı kanuna göre ihale işlemlerini

yürütmeye yetkili organ ihale komisyonudur. hale komisyonu en az be ki iden olur. Komisyon üyelerinin daha fazla olması halinde bu sayı “tek sayı” olmak zorundadır. Komisyon, ihale yetkilisi, başkan, ikisi ihale konusu ile ilgili uzman ki i olmak üzere, söz konusu yerel yönetim birimi personelinden dört ki inin katılımı ile oluşur. haleyi yapan yerel yönetim biriminde, ihaleye konu olan i ile ilgili uzman bulunmaması halinde, bu kanun kapsamındaki idarelerden komisyona üye alınabilir (4734, md. 6).

hale komisyonu, üye tam sayısı ile toplanır ve üye sayısının ço unlu u ile karar alır. Kararlarda çekimser kalma gibi bir durum söz konusu değildir. Komisyon başkan ve üyeler oy ve kararlarından sorumlu olup, karı oy kullanan komisyon üyeleri, gerekçelerini komisyon kararına yazmak ve imzalamak zorundadır (4734, md. 6).

4734 sayılı kanunda, kamu kurumlarınca yapılacak ihalelerin dayandırı belli ba lı ilkeler sıralanmıştır. Yerel yönetimleri de ba layan söz konusu ilkeler u biçimde özetlenebilir (4734, md. 5) :

1. Mal alımı, hizmet alımı ve yapım i leri, aralarında kabul edilebilir do al bir ba lantı bulunmadığı sürece bir arada ihale edilemez.

2. Mal ve hizmet alımları ile yapım i leri, e ik de erlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünemez.

3. Temel ihale yöntemleri “açık ihale usulü” ve “belli istekliler arasında ihale usulü”dür. Di er yöntemler, ancak kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabilir.

4. Ödene i bulunmayan hiçbir i için ihaleye çıkılamaz.

II.1.2. 4734 Sayılı Kanuna Göre Yerel Yönetimler Tarafından Uygulanacak hale Yöntemleri

4734 sayılı kanunda, devlet tüzel ki ilinin ve kamu tüzel ki ilerinin dolayısıyla da yerel yönetimlerin uygulamak zorunda oldukları ihale yöntemleri u ekilde belirtilmiştir (4734, md.18.19.20.21).

1. **Açık hale Usulü:** Açık ihale usulü, bütün isteklilerin teklif verebildi i yöntemdir. Bu yöntemin uygulanması, 4734 ve 4735 sayılı kanunlarda yazılı genel hükümler çerçevesinde yapılmaktadır.

2. **Belli stekliler Arasında hale Usulü:** Belli istekliler arasında ihale usulü, yapılacak ön-yeterlik de erlendirmesi sonucunda yerel yönetimce davet edilen isteklilerin teklif verebildi i yöntemdir. in özelli inin uzmanlık ve/veya ileri teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı mal veya hizmet

alımları ile yapım i lerinin ihalesi, bu yöntemle göre yaptırılabilir.

3. **Pazarlık Usulü:** halede açık veya belli istekliler arasında ihale yöntemi uygulanması fakat teklif veren çıkmaması; veya önceden öngörülemeyen olaylar veya savunma ve güvenlik ile ilgili özel durumlar nedeniyle ihalenin acele yapılması zorunlu ise; veya ihale ara tırma ve geli tirme hizmetleri ile ilgiliyse; ya da ihaleye konu olan i ler özgün nitelikte karma ık olması nedeniyle teknik ve mali özellikleri net olarak belirlenemiyorsa ve benzeri nedenlerle belirli durumlarda ba vurulan bir ihale yöntemidir.

4734 sayılı Kamu hale Kanunu'nun 22. maddesi ise do rudan temin usulünü düzenlemiştir. Her ne kadar do rudan temin bir ihale usulü olmaktan çıkartılmış da, pazarlık usulü gibi belirli durumlarda ba vurulan bir yöntem olarak bahsi geçen maddede düzenlenmiştir. Bu ba lımda, ihtiyacın, sadece gerçek veya tüzel tek ki i tarafından kar ılanabilece inin tespit edilmesi; sadece gerçek veya tüzel tek ki inin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması; mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardizasyonun sa lanması için ilk alımı izleyen üç yıl içinde ihtiyaç duyulan yedek parça, ek malzeme veya hizmetin ilk alım yapılanında ba ka gerçek veya tüzel ki iden temin edilememesi; yerel yönetimlerin otuzsekizbin yüzkükdört Türk Lirasını a mayan ihtiyaçları; yerel yönetimlerin ihtiyacına uygun ta nımazın alımı veya kiralınması gibi durumlarda do rudan temin usulü ile ihaleye çıkılabilmektedir.

4734 sayılı kanun çerçevesinde yapılan ihaleler, ekonomik açıdan en avantajlı teklif veren isteklinin üzerinde bırakılır. Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin, sadece en dü ük fiyat esasına göre belirlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda; i letme ve bakım maliyeti, maliyet etkinli i, verimlilik, kalite ve teknik de er gibi fiyat dı ndaki unsurlar dikkate alınarak ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenir. Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin, fiyat dı ndaki unsurlar da dikkate alınarak belirlenece i ihalelerde, ihale belgelerinde bu unsurların parasal de erler olarak ifade edilmesi zorunludur [4]. Parasal de erler olarak ifade edilmesi mümkün olmayan unsurlar için ihale belgelerinde nispi a ırlıklar belirlenir. hale komisyonunun gerekçeli kararı, ihale yetkilisinin (vali, belediye başkan) onayına sunulur. hale yetkilisi, yapılan ihaleyi karar tarihinden itibaren yirmi gün içinde onaylar; veya iptal eder. Ancak, iptal gerekçesini açıkça belirtir (4734, md. 40).

1. halesine karar verilen yerel hizmetlerde uygulanan sözleşme biçimleri 4735 sayılı Kamu hale Sözleşmeleri Kanunu'nda u ekilde sıralanmıştır (4735, md. 6).

2. Yapım i lerinde; uygulama projeleri ve bunlara ili kin mahal listelerine dayalı olarak, i in tamamı için isteklinin teklif etti i toplam bedel üzerinden anahtar teslimi götürü bedel sözleşme,

3. Mal veya hizmet alımı i lerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı yerel yönetimce belirlenen i in tamamı için isteklinin teklif etti i toplam bedel üzerinden götürü bedel sözleşme,

4. Yapım i lerinde; ön veya kesin projelere ve bunlara ili kin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine, mal ve hizmet alımı i lerinde ise i in ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak; yerel yönetimce hazırlanmış cetvelde yer alan her bir i kaleminin miktarı ile bu i kalemleri için istekli taraftan teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan toplam bedel üzerinden birim fiyat sözleşme.

II.1.3. hale Yönteminin Faydaları

Bazı kamu hizmetlerinin özel yüklenicilere (müteahhitlere) ihale yöntemiyle gördürülmesinin birçok yararları bulunmaktadır. hale yönteminin bazı faydaları unlardır [12-13].

1. haleyi kazanmak için firmalar arasındaki rekabet, gerçek üretim maliyetlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Böylelikle, ihaleyi en düşük maliyetle en kaliteli hizmet üretecek firma kazanacaktır.

2. hale, üretim maliyetlerini düşürecek.

3. Özel girişimdeki kâr elde etme güdüsünün, kamu kesiminde görülen bütçeyi büyütme ve personel sayısını artırma eğilimlerinin yerini almasıyla, bütçe büyümeleri sınırlanacak ve uzun dönemde kamu kuruluşlarının yapısının büyümesi engellenecektir.

4. hale yöntemi ile personel harcamalarından tasarruf edilecek ve kamu kuruluşları sendikaların baskısından kurtarılmış olacaktır.

5. hale yönteminde kamu kurumu, hizmeti en iyi verecek firmayı belirlemekte ve planlama yapmaktadır.

6. hale yöntemiyle kısa vadeli projeler büyük bir bürokrasi meydana getirmeden ekipman ve personel kullanımında esneklik sağlayarak daha etkin bir şekilde çözümlenir.

II.1.4. hale Yönteminin Sakıncaları

hale yönteminin bazı sakıncaları, tahmini bedelin iyi hesaplanmasına ve söz konusu hizmetin piyasadaki rekabet derecesine bağlıdır. Yöntemin bazı olumsuz

yönleri de bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür : [6-13].

1. Özellikle kamuoyunun bilgisizliğinde yapılan ihale sözleşmeleri rüvet olasılığını güçlendirmektedir. Bunun önüne geçmek için ihalelerin açık bir şekilde yapılması gerekmektedir.

2. Özel firmalar genellikle kalifiye olmayan işçi çalıştırmakta ve işçilerin maaşlarını düşük tutmaktadırlar.

3. hale sonucunda bir kısım çalışan işini kaybedebilmektedir.

4. Hizmetlerin tümünün aynı firmaya ihale edilmesi durumunda da bazı sakıncalar doğabilmektedir. Örneğin, söz konusu firmanın iflası hizmet sunumunun aksamasına neden olabilmektedir.

II.2. İmtiyaz Yöntemi

İmtiyaz sözleşmeleri, idari sözleşmelerin tipik bir örneğidir [14]. Yerel yönetimin, bir kamu hizmetinin finansman ve idaresini tamamen veya kısmen özel bir işletmeye havale ettiği bir formüldür. Buna karşılık, özel girişimcinin yapmış olduğu yatırımlarının karlılığını alabileceği bir teminat tekelidir. Bu teminat genellikle belli bir coğrafi alanla sınırlıdır. İmtiyaz, imtiyazı veren idare ile imtiyaza hak kazanan kişi veya firma arasında bir sözleşme ile düzenlenir. İmtiyaz genellikle doğrudan tekel özelliği olan bir hizmetin yapılması amacıyla verilir. Hizmetin belirli bir kalitede, miktarda ve uygun fiyatta sunulması, belediye idaresinin sorumluluğundadır ve bu sözleşmede belirtilmektedir [15].

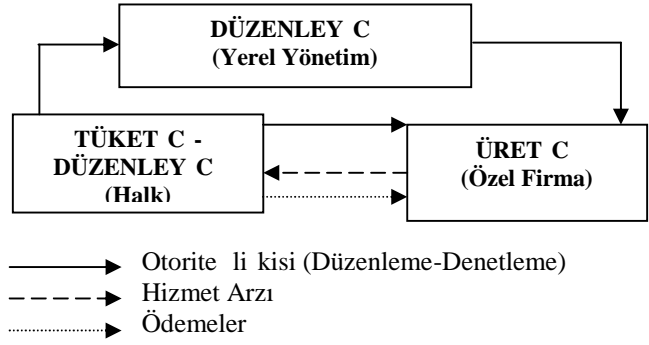
Bazı iktisatçılar, doğrudan tekel sahibi bir firmanın, piyasada rakipsiz olduğu için ürettiği mal ve hizmetlerin üretimini azaltma eğilimine gireceğini ve fiyatları yükselteceğini öngörmektedirler. Bu iktisatçılar, doğrudan tekel niteliğindeki hizmetlerin optimal seviyede üretilmeleri için, kamu erkinin kamu yararını dikkate alarak, özel işletmenin ortaya çıkan zararının sübvansiyonla karşılanmasını veya bir örgüt kurmak suretiyle hizmeti kendisinin sunması gerektiğini savunmaktadırlar [16]. Belirli bazı üretim alanlarında firma ölçeğinin artmasıyla firmanın maliyetlerinde önemli azalmalar görülmektedir. İktisat literatüründe “ölçek ekonomileri” ya da “işsel ekonomiler” olarak adlandırılan bu konu devletin ekonomiye müdahalesinin bir gerekçesini oluşturmaktadır. Ölçek ekonomisinin söz konusu olduğu üretim faaliyetlerine örnek olarak telekomünikasyon hizmetleri, elektrik hizmetleri, gaz ve su dağıtımı, demiryolu, havayolu ve benzeri hizmet alanları gösterilebilir. Gerçekte bu hizmetler pek çok gelişmiş veya gelişmekte olan ülkede devletin tekelindedir. Bu hizmetler serbest piyasaya bırakıldığında, piyasadaki firmaların zaman içinde anlaşarak ya da

rekabet ederek “do al tekel” durumuna gelebilece i görü ü hakimdir. Do al tekel durumunda olan firma hizmetlerin üretimini azaltarak fiyatların yükselmesine neden olabilir [13].

Genellikle imtiyaz, do al tekel niteli i ta ıyan su, gaz, elektrik gibi belediye hizmetlerinin gerçekle tirilmesi için kullanılmakla birlikte, daha yaygın olarak, stadyum ve hipodromlar, parklar ve e lence yerleri gibi tesislerin i letilmesi amacıyla düzenlendi i görülmektedir. mtiyaz bir veya birden çok ki i veya firmalara verilir. Böylece imtiyazın verilmesi a amasında ihale yöntemine benzer bir biçimde rekabet devreye girmekle birlikte, imtiyazın verilmesinden sonraki a amada rekabet olmaması, imtiyaz sahibi ki i ya da firma açısından haksız kazançlar meydana getirebilir. Buna ek olarak, hizmetin bedelinin do rudan kullanıcılar tarafından kar ılanması, özellikle dar gelirli kullanıcılar için ödeme güçlükleri meydana getirebilir. Bu yüzden yerel yönetimin, imtiyaz sözleşmesi düzenlerken, hizmetin miktarını, kalitesini ve bedelini belirleme yetkisini etkin olarak kullanması gerekmektedir. Bu kapsamda, belirli bir hizmet alanında ya ayan hem erilerin, ödeme güçlerinden ve teknik açıdan kaynaklanabilecek darbo azlara bakılmaksızın, ilgili hizmetten yararlanmaları hizmetin öngörülen sürede, miktarda ve kalitede sunulması, imtiyaz sözleşmelerinde güvence altına alınabilir [11].

mtiyaz yöntemi, hizmete taraf olan elemanlar arasındaki ili ki a ları açısından bir takım özellikler ta ımaktadır. Bu yöntemde yerel yönetim, “düzenleyici” konumunda iken, yerel halk “tüketici-düzenleyici” olmak üzere iki farklı pozisyondadır. Yerel halk, bir yandan imtiyaz yöntemi ile özelle tirilen hizmetten do rudan yararlanan kesim olarak “tüketici” sıfatını ta ırken, di er yandan hizmet ile ilgili talep, ikayet ve beklentilerini gerek yerel yönetim birimine ve gerekse ilgili özel firmaya ileterek bir anlamda (denetleme anlamında) düzenleyici konumunda bulunabilmektedir. mtiyaz yönteminde ödemeler, hizmeti yürüten özel firmaya halk tarafından do rudan yapılmaktadır (ekil 2). Bu nedenle, imtiyaz sözleşmeleri, yalnızca tüketicilerin belirlenebildi i hallerde ve fiyatlanabilir nitelikteki hizmetler için geçerli olabilmektedir [4].

mtiyaz yönteminin ihale yönteminden farkı, ihale yönteminde belediyelerin bir kısım yerel hizmetlerin yürütülmesini kısmen veya tamamen özel firmalara devretmesidir. mtiyaz ise, bir belediyenin herhangi bir özel firmaya, bir yerel hizmeti belli bir co rafî alanda (veya söz konusu belediyenin sınırları içerisinde) tekel olarak üretme hakkını vermesidir [17].

ekil.2. mtiyaz Yönteminde Hizmet Elemanları Arasındaki İlişkiler A 1

Kaynak: Bozlan, R. (2002). Yerel Hizmetlerde Özelle tirme Yöntemleri. (Ed.: Parlak, B. & Özgür, H.). Avrupa Birli i ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler. İstanbul: Alfa Yayınları, 215 [4].

II.3. Yap- İlet-Devret Yöntemi (Y D) Yöntemi

Yap- İlet-Devret yöntemi, bir kamu hizmeti veya bayındırlık i inin özel girişim tarafından masrafları kar ılanarak kurulmasını, belirli bir süre i letilmek suretiyle yatırılan sermayenin amortismanı sa landıktan ve kâr gerçekle tirildikten sonra özel müte ebbis tarafından yapılan yatırımın idareye bedelsiz olarak devredilmesini sa layan bir yöntemdir [18].

Sistemin yapısında kamuya ait gayrimenkuller üzerinde özel girişim tarafından bir hizmet birimi olu turulması, sözleşme belirlenen süreler içinde özel girişimce i letilmesi ve süre bitiminde i letmenin her türlü varlı ıyla kar ılıksız olarak kamu idaresine geçmesi esası yer almaktadır.

Türkiye’de 1980’li yıllarda kamu kesiminin finansman aç ının azaltılması ve kısıtlı finansman kaynaklarının kamu düzeni ve milli güvenli in sa lanması gibi, devlet tarafından üstlenilmesi zorunlu alanlara daha etkili bir şekilde kaydırılabilmesi amacıyla, büyük altyapı projelerinin özel sektör katılımı ile gerçekle tirilmesi yolunun tercih edildi ini görülmektedir [13].

Bu yöntem özellikle do al tekelin söz konusu oldu u kamusal hizmetlerin üretilmesinde kullanılmaktadır [6]. Genellikle büyük sermaye ve ileri teknoloji isteyen otoyollar, metrolar, asma köprüler, hava alanları, santraller ve benzeri kamu yatırımlarının devlete yük getirmeden yapılması amaçlanmaktadır. Uzun dönemde mali kaynak sa layıcı özelli i olan metro, turizm tesisleri ve alı veri kompleksleri gibi projelerin belediyeye do rudan mali veya teknik bir yük getirmeden yapılması belediyelerin temel amacını olu turur. Türkiye’de özellikle belediyeler bu modeli 5393 sayılı ve 5216 sayılı kanunlarla birlikte yaygın bir şekilde

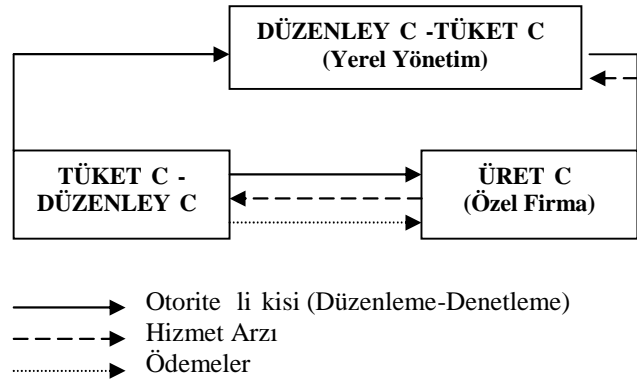
kullanarak kendi bütçe imkanları ile gerçekle tirmeyecekleri metro, raylı sistem, ticaret merkezi gibi hizmetler gerçekle tirmilerdir. Bunların yanında i hanı, otogar, konut in aatı, gazino, otel, motel ve e lence merkezlerinin yapımı için de yararlanmı lardır [16].

Y D yönteminin hukuksal niteli i konusunda, gerek ulusal ve gerekse uluslararası literatürde tam olarak bir fikir birli i sa lanmı de ildir. Y D sözleşmelerinin, bir kamu hukuku imtiyaz sözleşmesi mi, yoksa bir idari özel hukuk sözleşmesi mi oldu u konusunda yo un tartışmalar vardır. Y D yöntemi, kimi çevrelerce imtiyaz yönteminin özel bir biçimi olarak kabul edilmektedir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi ve Danı tay'ın bu konudaki yakla mı, Y D sözleşmelerinin bir kamu hukuku imtiyaz sözleşmesi oldu u yönündedir. Danı tay 1. Dairesi, 1992 yılında verdi i bir kararda, "kamu hizmeti niteli i ta rıyan bir görevin yerine getirilmesi, idari bir sözleşmeyle özel bir giri mciye devredilmi se, kamu hizmetinin imtiyaz usulü ile yürütülmesi söz konusudur" ifadesini kullanmı tır. Anayasa Mahkemesi de, 1995 yılında aldı ı bir kararda Danı tay ile aynı görü ü dile getirmi tir [4].

5393 sayılı Belediye Kanununda Yap ilet Devret Yöntemini 18. maddesinin "j" fıkrasında düzenlemi tir. Söz konusu Kanununda, bu yöntemin uygulanabilmesi için yetkili organ belediye meclisidir (4734, md. 18).

Y D modelinin hukuksal dayana mı 8 Haziran 1994 tarih ve 3996 sayılı Kamu Kurum ve Kurulu larınca (Kamu Ekonomik Giri mleri Dahil) fa Edilen, leri Teknoloji ve Yüksek Maddi Kaynak Gerektiren Bazı Yatırım ve Hizmetlerin, Yap- ilet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapıtırılması Hakkında Kanun ve 1 Ekim 1994 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan uygulanma usul ve esaslarına ili kin Bakanlar Kurulu kararı olu turmaktadır. Söz konusu yasaya, 03.12.1994 tarihinde çıkarılan 4047, 04.09.1996 tarihinde çıkarılan 4180 ve 22.12.1999 yılında çıkarılan 4493 sayılı yasalarla bazı hükümler eklenmi tir. 3996 sayılı Kanun'un gerekçesinde yöntemin genel amacı u biçimde sıralanmı tır: "Ülke kalkınmasında önem ta rıyan, ileri teknoloji ve yüksek maddi kaynak gerektiren ve yaygın bir i letmecilik anlayı mında yapılması yararlı olan yatırım ve hizmetlerin gerçekle tirilmesinde, hizmetin asli sahibi olan kamu kurum ve kurulu ları ile kamu ekonomik giri mlerinin yanı sıra, Türk kanunlarına göre kurulmu olan sermaye irketleri ile Yabancı Sermayeyi Te vik Kanunu hükümlerine göre Türkiye'de faaliyette bulunmasına izin verilen yabancı irketlerin de görevlendirilmesi, kamunun kıt kaynaklarının en gerçekçi biçimde kullanılması açısından büyük önem ta ımaktadır". Y D yöntemi, hizmete taraf olan elemanlar arasındaki ili kileri açısından imtiyaz yöntemine benzemektedir. Y D yönteminde de yerel yönetim, "düzenleyici" konumunda iken, yerel halk "tüketici-

düzenleyici" olmak üzere iki farklı pozisyonudur. Yerel halk, bir yandan da Y D ile özelle tirilen hizmetten do rudan yararlanan kesim olarak "tüketici" sıfatını ta rırken, di er yandan hizmet ile ilgili talep, ikayet ve beklentilerini gerek yerel yönetim birimine ve gerekse ilgili özel firmaya ileterek bir anlamda (denetleme anlamında) düzenleyici konumunda bulunabilmektedir. Ancak, yerel yönetim birimleri, kimi durumlarda hem düzenleyici hem de tüketici konumunda olabilmektedirler. Y D yönteminde, ödemeler hizmeti yürüten özel firmaya do rudan halk tarafından yapılabilirdi i gibi, yerel yönetim biriminin tüketici oldu u durumlarda, yerel yönetim tarafından da yapılabilir [4].

ekil.3. Yap- ilet-Devret Yönteminde Hizmet Elemanları Arasındaki İlişkiler A 1

Kaynak: Bozlan, R. (2002). Yerel Hizmetlerde Özelle tirme Yöntemleri. (Ed.: Parlak, B. & Özgür, H.). Avrupa Birli i ile Bütünle me Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler. İstanbul: Alfa Yayınları, 215 [4].

Y D yöntemi üç temel a madan olu maktadır (4734, md. 3):

1. Yatırımın, bütün finansman ve riskleri özel kesim irketine ait olarak gerçekle tirilir.
2. Sözle mede yer alan usul ve esaslar çerçevesinde, tesis müteahhit irket tarafından belli bir süre i letilir.
3. Belirlenen sürenin sonunda, tesisin mülkiyeti ilgili kamu yönetim birimine (yerel yönetime) devrolunur.

irket, sözleşme öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemezse, yerel yönetimin u rayacı zararı kar ılamakla yükümlüdür. Söz konusu yatırım ve hizmetlerin, sözleşmenin sona ermesi ile birlikte her türlü borç ve taahhütlerinden arındırılmı , faal ve kullanılabilir bir durumda yerel yönetime devredilmesi gerekmektedir. Yerel yönetim bu özelliklere sahip olmayan yatırım ve hizmetleri devir almayabilir. Y D sözleşmelerinde; ilgili irketin üstlenece i yatırım veya hizmetin süresi belirlenirken, yatırım bedelinin (elde edilecek kâr dahil) ve yatırım için sa lanan kredilerin geri ödeme süresi ile projenin mahiyeti, sermayenin miktarı ve i letme esasları

dikkate alınmalıdır. irket, sözleşme öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemesi halinde ilgili kamu biriminin/yerel yönetimin u rayaca ı zararı kar ılamakla sorumludur. Y D yönteminde sözleşme süresi en çok 49 yıldır. Söz konusu yatırım ve hizmetlerin, sözleşmenin sona ermesi ile birlikte her türlü borç ve taahhütlerinden hariç, faal ve kullanılabilir bir durumda kamu otoritesine/yerel yönetime devredilmesi gerekmektedir. Yerel yönetim bu özelliklere sahip olmayan yatırım ve hizmetleri devir almayabilir. 4493 sayılı yasaya (md. 5) göre, “Yüksek Planlama Kurulu’nca belirlenen idare (kamu/yerel yönetim birimi) ile sermaye irketi veya yabancı irket arasında yapılacak sözleşme, özel hukuk hükümlerine tabidir”. Daha önce 3996 sayılı yasa da yer alan ve bu içerikte olan hüküm, Anayasa Mahkemesi’nin 28.06.1995 tarih ve 995/23 numaralı kararı ile iptal edilmiştir. Alınan karara göre, Y D sözleşmelerinde taraflardan birinin kamu tüzel ki isi olması ve konunun kamu hizmeti ile ilgili olması dolayısıyla Y D sözleşmelerini kamu hukuku hükümlerine tabidir [4].

II.4. Kiraya Verme Yöntemi

“Kiraya Verme Yöntemi”nde hizmetin sunulabilir bir duruma getirilmesi için gerekli sermaye harcamaları ve tesislerin yapımı yerel yönetim tarafından üstlenilmekte, hizmet sunma sürecinin yönetimi ise bir ba ka kurulu a bırakılmaktadır. Yerel yönetim, belirli bir süre içinde düzenlenen sözleşme kapsamında, tesisleri ve ilgili donanımı belirli bir ücret kar ılı nda kiralamakta ya da hizmetin gelirinden belirli bir pay ödenmesi esnasında, hizmetin i letilmesine yönelik sözleşmeler düzenlemektedir. Özellikle verimli bir biçimde çalıştırılmayan kamu hizmetlerinin bu yolla i letilmesi, yerel yönetime önemli kazançlar sa layabilmektedir. Bu yöntemde kamu hizmetinin i letilmesinin tüm riski yerel yönetim tarafından üstlenilmektedir. letmeciler kurulu herhangi bir risk almamakta, yalnızca kârlı bir i letmecilik sa layarak, te vik primleri yöntemiyle kazancını arttırmayı hedeflemektedir. Bu sözleşmelerde i letmeciler kurulu nun tüm hak edi leri, yerel yönetim tarafından verilmektedir [11].

Kiraya verme yönteminin hukukî dayana mını 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15, 18, 34 ve 59. maddeleri 5216 sayılı Büyük ehir Belediye Kanunu’nun 7. maddesidir. Burada asıl vurgu özellikle belediye hizmetlerinin gerçekleştirilebilmesi için bir yöntem olarak kiraya verme usulüne atf yapılmı olmasındır.

II.5. Kiralama Yöntemi

Bu yöntem 5393 sayılı kanunun 15. maddesinde belediyelerin yetki ve imtiyazları kısmında, yine 18. maddesinde belediye meclisinin görev ve yetkileri sayılırken, gelecek yıllara ait hizmet yüklenmelerini düzenleyen 67. madde ve 69. maddesinde düzenli kentle menin sa lanabilmesi için kullanılacak yöntem

olarak ifade edilmiştir (5393, md. 15.18.67.69). Belediye bütçesine ait hükümleri düzenleyen maddelerden biri olan 67. maddeye göre gelecek yıllara yaygın hizmet yüklenmelerinde; belediyede belediye meclisinin, belediyeye ba lı kurulu larda yetkili organın kararı ile araç kiralama hizmetinin süresi ilk mahalli idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü ahıslara gördürebilir [19].

II.6. Fiyatlandırma Yöntemi

Bu yöntem, Yerel yönetimler tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının, piyasadaki artlara uygun olarak, maliyeti dikkate alınmak suretiyle belirlenmesidir. Bu yöntemde, daha önce kar ılıksız olarak sunulan bir takım mal ve hizmetlerin bir bedel kar ılı nda sunulmasının yanı sıra, tüketicilerin bir hizmetten yararlandıkları miktarla ba lantılı olarak bir bedel ödemeleri söz konusudur. Çünkü, bu durumda özel sektörün fiyatlandırılan hizmetin üretimine girme yönündeki cesareti arttı olacaktır. Zira, kamusal mal ve hizmet fiyatlarının piyasa fiyatı düzeyine çıkarılması, yani fiyatın maliyetlerle birlikte bir miktar kârı da içermesi, üretim süreçlerinde yerel mal ve hizmetlerin piyasala masına olan ilgiyi artıracaktır [20].

II.7. Kupon Yöntemi

Bu yöntemde kamu kurumları kamusal hizmetlerin finansmanı için gerekli olan deste i temin eder. Ancak, hizmetlerin sözleşme ile belirli firmalara verili i yerine, hizmetlerden yararlanacaklara hizmetleri satın almada kullanmak üzere satın alma deste i sa lanır [21]. Kupon yöntemi, yarı kamusal adı verilen ve fiyatlandırılması olanaklı hizmetlerin özelle tirilmesinde uygulanabilecek bir yöntemdir. Bu yöntemde, tüketiciler ihtiyaç duydukları bazı mal ve hizmetleri özel kesimden satın alırlar, fakat temin edilen mal ve hizmetlerin bedelinin tamamı ya da bir bölümü, parasal de ere sahip kupon türü belgeler yoluyla yerel yönetim tarafından kendilerine ödenir. Burada idare kamu hizmetini kendisi üretmek yerine, bedelini ödeyerek ki ilerinin özel kesimden serbest olarak satın alabilmelerine imkân vermektedir. Ula ım hizmetlerinde uygulanan bedelsiz ya da indirimli tarifeler, kupon yöntemine örnek olarak verilebilir [11-13].

II.8. Gönüllü Katılım ve Kendi Kendine Yardım Yöntemi

Yerel yönetimler, bilindi i üzere, birbirine göre vazgeçilemez nitelikte iki önemli i leve sahiptir. Bunlar; yerel kamusal ihtiyaçları kar ılamak ve temsil, katılım ve denetim biçiminde demokratik de erlerin hayata geçirilmesinin sa lanmasıdır [22]. Günümüzde yerel yönetim kurulu larında katılımcı ve demokratik bir yönetim olu turulması yönünde ya anan sorunlar örgütlü toplum yakla ımı ve uygulamasıyla a ılmaya çalışılmaktadır. Kamusal hiyerar i, denetim ve otorite

dı nda örgütlenen kendi ilke ve kurallarıyla i leyen, bireylerin gönüllü katılımına dayanan ba ımsız birimlerin olu turdu u yapı kısaca sivil toplum olarak nitelendirilmektedir [23].

Bu kurulu ların en önemli özellikleri kâr amacı gütmeyen veya herhangi bir beklentisi olmadan topluma yararlı hizmetlerin sunulması gayreti içinde olmalarıdır [24]. Bunun yanı sıra, hem eriler de hizmet sunumuna bireysel olarak katkıda bulunabilmektedir. Gönüllü hizmetler günümüzde, çevre koruma ve çevresel etki de erlendirilmesi çalı maları, bilgisayar yazılım programlarının hazırlanması, büyük çaplı kamu projelerinde dan ımanlık gibi alanlara yayılımı bulunmakta ve i levini her geçen zaman daha da fazla hissettirmektedir [11].

Bütün ülkelerde merkezi hükümet ve yerel yöneticiler, bireylerin ve özel sektör kurulu larının bazı kamu hizmetlerine gönüllü katkısını arttırmaya çalı maktadırlar. Gönüllülük geçmi te kalmı ya da küçük yerle me birimleriyle sınırlı olan veya geleneksel toplumlara özgü bit uygulama de ildir. Özellikle yerel kamu hizmetleri alanında bugün pek çok büyük kentte, vakıf ve dernek gibi gönüllü kurulu lardan giderek artan oranda yararlanılmakta oldu u görülmektedir. Örne in ABD’de federal ve federe hükümetler, gönüllü kuru ların geli mesinde önemli rol oynamı lardır. Kâr amacı gütmeyen, bu gönüllü kurulu lar, çok sayıda sosyal ve kültürel hizmet sunmaktadırlar. Nitekim ABD’de gönüllü kurulu lara “ba ımsız sektör” de denilmektedir. Örne in ABD’de itfaiye te kilatlarının yüzde 90’ı gönüllüdür. ABD’de buna benzer birçok örnek kamu hizmetlerinde gönüllü çalı malar açısından gösterilebilir [13].

Gönüllü organizasyonlar a a ıdaki durumlarda hizmet sa layabilir: (<http://www.econturk.org>)

1. İhtiyaç ve talep belirgin ve sürekli ise,
2. Yeterli sayıda ki i hizmeti vermeye yetkiliyse,
3. Hizmet grubunun teknik ve maddi olanakları hizmeti vermeye elveriyorsa
4. Sonuçlar grup için önemli ve manevi bir haz sa layacak ise...

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 77. maddesi “Belediye; sa lık, e itim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle ya lırlara, kadın ve çocuklara, özürlülere, yoksul ve dü künlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanı ma ve katılımı sa lamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimlili i artırmak amacıyla gönüllü ki ilerinin katılımına yönelik programlar uygular” hükmü ile belediye hizmetlerine gönüllü katılımı ve bu katılımın hangi alanlarda ve hangi nedenlerle olması gerekti ini

düzenlemi tir. 5302 sayılı 1 Özel dairesi kanunu 65. maddesi, “ 1 özel idaresi sa lık, e itim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle ya lırlara, kadın ve çocuklara, özürlülere, yoksul ve dü künlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanı ma ve katılımı sa lamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimlili i artırmak amacıyla gönüllü ki ilerinin katılımına yönelik programlar uygular” hükmüne yer vermi tir. Bu hüküm ile il özel idarelerinde gönüllü katılımın hangi alanlarda ve hangi nedenlerle olması gerekti i düzenlenmi tir.

5393 sayılı Belediye kanunu ve 5302 sayılı 1 Özel dairesi Kanunu, gönüllülerin nitelikleri ve çalı tırılmalarına ili kin usul ve esasların çileri Bakanlı ı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenece i hükmüne yer vermi ve 09.10.2005 tarihinde 1 Özel dairesi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeli i yayınlanmı tir. Bu yönetmeli in 5. maddesi il özel idaresi veya belediyenin görev ve sorumluluklarına ba lı olarak gönüllü çalı tırabilecekleri alanları a a ıdaki gibi belirlemi tir: (1 Özel dairesi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeli i, Madde:5)

1. Özürlülere, çocuklara, kadınlara, gençlere, ya lırlara, yoksullara, kimsesizlere ve dü künlere yönelik e itim, kültür, sa lık ve sosyal hizmetleri,
2. Kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri,
3. Bili im, meslek edindirme kursları, kre gibi e itim hizmetleri,
4. Park, bahçe, kent esteti i, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri,
5. Ba ıbo ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetleri,
6. Trafik, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri,
7. Tüm ya gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri,
8. Tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının ya atılarak korunması hizmetleri.

Bu yönetmelikle gönüllülerin çalı ma usul ve esasları, gönüllülerde aranacak özellikler, ortak çalı ma ve i birli i hususları, gönüllüler için çıkartılacak kimlik kartları, gönüllüler eliyle yapılan hizmetlerde sorumluluk konusu, gönüllü e itimi ve gönüllülerin yapaca ı hizmetler ile gönüllülere dönük yapılacak faaliyetleri yürütecek sekreteryaya hizmetleri düzenlenmi tir. Özellikle burada gönüllüler eliyle yapılan hizmetlerde sorumluluk konusuna de inmekte fayda vardır. Yönetmeli in 10. maddesi bu konuda “gönüllülerin katılımı ile yapılan hizmetlerden do an sorumluluk, ilgili il özel idaresi ve belediye aittir; bu sorumlulu un kapsamı ile ilgili detaylar il özel idaresi ve belediye ile gönüllüler arasında yapılacak protokol çerçevesinde düzenlenir” hükmüne yer vermi tir.

II.9. Hizmet Sözleşmesi Yöntemi

Hizmet sözleşmesi yöntemi de denilen bu yöntemde, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde işletilmesi amacıyla, belirli hizmetler bir özel kuruluşa yaptırılmaktadır [13]. Kamu hizmetlerinin etkili bir şekilde işletilmesi amacıyla belirli hizmetler özel bir girişimci tarafından yerine getirilmektedir [6]. Yerel yönetimler, sorumlu oldukları kimi hizmetlerin belirli bir kısmının işletilmesi ve bakım işlerinin yürütülmesi için özel bir şirketle hizmet sözleşmesi akdedebilir. Sözgelimi, sığınak okuma, fatura düzenleme, ücret tahsil, kanalizasyon temizlenmesi, atık toplatılması veya işletilmesi, kamu ulaşım araçlarının bakım ve tamiri, dağınık alanların bakımı gibi hizmetler, bu yöntemle özel sektöre götürülmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda bahsi geçen park, bahçe, sera, refüj, kaldırım ve havuz bakımı, kontrollük, temizlik, güvenlik ve yemek hizmetleri; makine-teçhizat bakım ve onarım işleri; bilgisayar sistem ve santralleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri; sağlıkla ilgili destek hizmetleri; fuar, panayır ve sergi hizmetleri; baraj, arıtma ve katı atık tesislerine işletim hizmetleri; kanal bakım ve temizleme, alt yapı ve asfalt yapım ve onarımı, trafik sinyalizasyon ve aydınlatma bakımı, sığınak okuma ve sığınak sökme-takma işleri ile ilgili hizmetler; toplu ulaşım ve taşıma hizmetleri; sosyal tesislerin işletilmesi ile ilgili hizmetler için hizmet sözleşmesi yolu ile görülebilir. (5393, md. 67).

II.10. Kat Karılı İnanat Yaptırma Yöntemi

634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu, tamamlanmış bir yapının kat, daire, iş bürosu, dükkan, mağaza, mahzen, depo gibi bölümlerinden ayrı ayrı ve baki baki kullanılmaya elverişli olanları üzerinde, o gayrimenkulün maliki veya ortak malikleri tarafından, bu kanun hükümlerine göre, bakişiz mülkiyet hakları kurulabileceğini ayrıca yapılmakta veya ileride yapılacak olan bir yapının, yapı tamamlandıktan sonra geçilecek kat mülkiyetine esas olmak üzere, arsa maliki veya arsanın ortak malikleri tarafından, bu kanun hükümlerine göre ittifak hakları kurulabileceğini ifade etmektedir.

Belediyelere ait arsa üzerine kat karılı inaat yapıp yapılamayacağı konusunda ise kamu emlakı veya özel emlak statüsünde olmalarına göre durum değişmektedir. Belediye taşınmazı kamu malı niteliğinde ise, bu taşınmazın satılması, baki kasına devri ve hatta baki kasına kiralanması ve bu taşınmaz üzerinde baki kasına subjektif bir hak tanınması mümkündür. Bu nedenle, kamu emlakı niteliğinde bir arsa üzerine kat karılı inaat yaptırılması mümkündür. Özel mal niteliğindeki belediye arsası üzerinde, belediyenin kat karılı inaat yapmasını engelleyen herhangi bir hüküm mevzuatta yoktur. Bu gibi emlak üzerinde, belediyenin

kat karılı inaat yaptırabileceği kuşkusuz mümkündür [13].

II.11. Vergi Tevlikleri ve İdari Düzenlemeler Yöntemi

Bir kamu hizmetini sağlamak amacıyla yerel yönetimler tarafından sosyal hizmet sağlayan özel kuruluşları teşvik etmek veya hizmete yönelik talebi azaltmak amacıyla vergi tevlikleri ve bazı idari düzenlemeler kullanılır. Yerel idareler düzeyinde bu yöntem, bazı kentsel hizmetler konusunda belediyeler tarafından bir takım idari ve kurumsal düzenlemeler getirilmesi veya vergi, resim ve harçlarda indirimler yapılması yoluyla hem emirlerin özel şirketlerin veya kâr amacı gütmeyen özel kuruluşların bu hizmetleri sağlamak konusunda teşvik edilmesi amaçlanmaktadır [16].

Vergi tevlikleri, bazı durumlarda, hizmet sunumuna ilişkin harcamaların gerçek maliyetin altında tutulmasına yol açmakta ve kuruluşlar açısından özendirici bir nitelik taşımaktadır. Bu yöntem, birçok ülkede, özellikle sosyal hizmetler konusunda yaygın olarak uygulanmaktadır. Örneğin, gündüz çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, yaşlıların ya da engelli hem emirlerin bakımı, dar gelirli için konut programları, özel müzeler ve sanat merkezleri ve benzeri bu tür teşviklerden yararlanan hizmet alanları içerisinde yer almaktadır [11].

II.12. Ruhsat Yöntemi

Kamu hizmetinin asli sahibi devlettir. Devlet, kamu hizmetini kendisi yerine getirebileceği gibi, kuruluşa kamu tüzel kişilerine; ya da özel hukuk tüzel kişilerine de gödürebilir. Kamu hizmetlerinin özel hukuk kişilerine gödüülmesinde, istisnai olarak devlet yada kamu tüzel kişilerinin, tek yanlı iradesiyle ruhsat vermesi söz konusu olabilmektedir. Bu durumu ülkemizde yürürlükte olan belediye mevzuatı açısından de erlendirecek olursak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun belediyenin yetki ve imtiyazları baki imi taşıyan 15. Maddesinde, "Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştay'ın görüşü ve çileri Bakanlık'ın kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmaya ekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir" hükmü yer almaktadır. Burada 15. maddenin "e" bendinde içme, kullanma, ve endüstri suyu ile atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılması için gerekli tesislerin kurulması ve işletilmesi; "f" bendinde toplu taşıma yapmak, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dahil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletirmek "g" bendinde katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri

kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili hizmetlerin yaptırılması i lerinin 49 yılı geçmemek üzere Danı tay'ın görü ü ve ç i leri Bakanlı ı'nın kararı ile imtiyaz yolu ile devredilebilece i belirtilmi tir (5393, md. 15).

II.13. Satı Yöntemi

Özelle tirmenin ba arılı olmasında, hisse senedi satı ları yoluyla mülkiyetin tabana yayılması ve yerel tasarrufların özelle tirilen kamu kurulu larının alımına yönlendirilmesi temel hedeflerden birisidir. Özel sektöre mülkiyet devrinde satılacak birimin özellikleri ve günün ekonomik artları ile birlikte, hedef alınan yatırımcı grubuna göre satı yöntemi de i mektedir. Belediyelerin elindeki arazi, bina, belediye iktisadi te ebbüsleri ve her türlü malvarlı ı do rudan satı veya hisse yoluyla satı modelleriyle satı a konu olabilir. Do rudan satı modelinde kamu kurulu unun aktifleri tamamen veya kısmen satı a konu olmaktadır. Di er modelde ise, kamu kurulu unun hisselerinin tümü veya bir kısmı özel ahıslara veya kurulu lara hisse senetleri aracılı ı ile devredilmektedir. Böyle bir uygulamanın yapılabilmesi için, özelle tirilecek kamu kurulu unun sermayesinin hisseler bölünmü olması ve sermaye irketi statüsünde bulunması gerekir [16].

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediye gelirlerinden bahsederken satı i lemi de bir gelir yöntemi olarak sayılmı (5393, md. 59), ayrıca düzenli kentle menin sa lanması, konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacının kar ılanması amacıyla; konut, toplu konut yapmak, satmak yetkisine sahip oldu unu belirtmi tir. Yine bu amaçla tarım arazileri ve korunması gerekli yerler hariç imarlı ve altyapılı arsalar üretmek ve satmak yetkisine de sahiptir. Arsalar hariç üretilen konut ve i yerlerinin satı ı 2886 sayılı Devlet hale Kanunu hükümlerine tabi olmadı ı yine bahsi geçen kanunun ilgili maddesinde ifade edilmi tir (5393, md. 69).

II.14. ntifa Hakkının Devri Yöntemi

ntifa hakkının devri yöntemi literatürde kendisinden yeni yeni bahsedilmeye ba lanmasına kar ın, yerel yönetimlerin son dönemde alternatif hizmet üretme yöntemleri içinde kullanmaya ba ladıkları bir yöntemdir. Medeni Kanun'da intifa hakkı; aksi düzenleme olmadıkça sahibine ta ınır, ta ınmaz, haklar veya bir malvarlı ı üzerinde tam yararlanma yetkisi veren sınırlı ayni hak olarak ifade edilmi tir. ntifa hakkı, ta ınmazlarda zilyetli in devri, alacaklarda alaca ın devri, ta ınmazlarda tapu siciline tescil ile kurulur. ntifa hakkı gerçek ki ilerde hak sahibinin ölümü, tüzel ki ilerde kararla tırılan sürenin dolması, süre kararla tırılmama sa ki ili in ortadan kalkması ile son bulur. Medeni Kanun'a göre tüzel ki iler in intifa hakkı, en çok yüz yıl devam edebilir. ntifa hakkı sona erinde hak sahibi hakkın konusu olan malı malike geri vermekle yükümlüdür. ntifa hakkı sahibi

hakkın konusu olan malı zilyetli inde bulundurma, yönetme kullanma ve ondan yararlanma yetkisine sahiptir (4721, Madde 794-803).

ntifa hakkının devri her ne kadar ta ınmaz, ta ınır, haklar ve bir mal varlı ı üzerinde kurulabilen geni bir alanı te kil etse de, yerel yönetimler yerel mal ve hizmetlerin alternatif yollarla üretilebilmesi için daha ziyade ellerinde bulundurdukları ta ınmazların bu kapsamda devrine müracaat etmek suretiyle bahsi geçen yöntemi uygulamaktadır. Böylelikle Medeni kanunun ilgili düzenlemesinden de anla ılaca ı üzere intifa hakkı sahibi, hakkın konusu olan eyi zilyetli inde bulundurma, yönetme, kullanma ve ondan yararlanma yetkisine sahip olup, yerel yönetimlerin ta ınmazları hususunda ba vurulan bu yöntemde mülkiyet, yine yerel yönetimlerin kendisinde kalmaktadır.

5393 sayılı Belediye kanununda belediyelerin yetkileri ve imtiyazları arasında "Mahallî mü terek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde ta ınmaz almak, kamula tırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek" sayılmı (5393, md. 15-g) yine "ta ınmaz alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis eklinin de i tirilmesine veya tahsisli bir ta ınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesisine karar vermek" görev ve yetkisinin (5393, md. 15-e) belediye meclisinde oldu unu belirtmi tir. Bu kapsamda belediye meclisinin ta ınmaz mala ili kin kararlarını uygulama i i de belediye encümeninin görev ve yetkisi kapsamındadır (5393, md. 34-g)

Yukarıda da bahsedildi i üzere, Belediye Kanunu ta ınmazlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis edilebilmesi için meclis kararını gerekli görmü ve meclisin verece i kararın uygulama i ini belediye encümenine havale etmi tir.

III. YEREL YÖNET MLER N EKONOM K G R MLER NDE ÖZELLE T RME YÖNTEMLER

Belediyeler anonim irket niteli ine sahip i tiraklerdeki paylarını ve bu payları temsil eden hisse senetleri ile limited irketlerdeki paylarını, belediye meclisi kararı ile üçüncü ki ilere devredebilir ve satabilir. 4046 sayılı Özelle tirme Kanunu'nun 26. maddesi de belediyelere ait ticari amaçlı kurulu lar ile pay oranlarına bakılmaksızın her türlü i tiraklerdeki paylarının özelle tirilmesine ili kin i lemlerin yetkili organlarınca belirlenip yürütülece ini karara ba lamı tir. Söz konusu Kanun tarafından sözü edilen yetkili organ belediye meclisidir [25]. Belediyelerin ekonomik giri imlerinin

nasıl özelle tirilece i konusunda de i ik yöntemlerden söz etmek olanaklı ise de, genel olarak 2 farklı yöntemde de inilebilir.

III.1. Hisse Senetlerinin Borsa Yolu ile Satılması

Hisse senetlerinin borsada satı yolu ile özelle tirilmesinde, irket hisselerinin do rudan halka satı ı söz konusudur. Borsada satı çe itli yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Bu yöntemlerden birinde, hisseler için bir tavan fiyat belirlenmekte ve ihale yoluna başvurulmaktadır. Diğer bir yöntemde ise, hisseler sabit bir fiyat ile halka arz edilmektedir. Özelle tirilecek irketin hisselerinin yatırımcıların elinde bulunan yatırım belgeleri ve tahvillerle de i tirilmesi de ba vurulan bir başka yöntemdir. Ayrıca, karma ekonomi irketlerinde sermaye artırımı yoluna gidilerek, özel hisse sahiplerine daha fazla pay ayrılması suretiyle, irkette bulunan kamu sermaye oranının azaltılması yoluna da başvurulmaktadır [25].

Belediye meclisince satı ına karar verilen belediye i letmelerinin hisse senetlerinin borsada i lem görebilmesi için öncelikle sermayesinin hisseler bölünmesi ve sermaye irketi haline dönü türülmesi gerekmektedir. Daha sonra aktifleri de erlendirilmeli, öz kaynakları hesaplanmalı, satılacak hisse sayısı ve hisselerin satı fiyatı tespit edilmelidir. Hisselerin de eri menkul kıymetler borsasında arz ve talebe göre belirlenebilece i gibi yetkili belediye encümeni tarafından da tespit edilebilir. Hisse senetlerinin borsada satı ı belediye encümenince belirlenecek bir aracı kurulu tarafından gerçekleştirilir. Nihayet aracı kurulu sözleşme hükümlerine uygun şekilde belediye i letmesinin hisselerini arz ederek satı ı tamamlamaktadır. Belediye encümeni, hislerin satı ına ili kin belirli artlar getirebilir. Satı artnamesine ki ilerinin alabilecekleri hisse miktarına sınırlama getirilmesi, çalı anlara ve yöre halkına öncelik tanınması veya hizmetin belirlenen fiyat üzerinden sunulması gibi özel artlar konulabilir [23].

III.2. Piyasa Dışı Satı Yolu ile Özelle Tirme

Piyasa dışı satı yolu ile özelle tirme birkaç yöntemle gerçekleştirilebilmektedir. Blok satı olarak adlandırılan yöntemde, kamu irketinin hisselerinin tamamı ya da bir bölümü seçilmiş veya teklif veren alıcılardan birine devredilmekte iken, diğer bir yöntemde ise, irket hisseleri çalı anlara devredilebilmektedir [25]. Ayrıca bunlara ek olarak uluslararası arz, borsada satı , yatırım fonlarına satı ve bu yöntemlerin kombinasyonu şeklinde yeni yöntemler de devreye girmeye başlamıştır (www.oib.gov.tr).

IV. 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNUNDA ALTERNATİF HİZMET YÖNTEMLERİ

5393 sayılı yeni Belediye Kanunu'nun 14. ve 15. maddeleri incelendi inde "yapmak-yaptırmak", "etmek-ettirmek", "yaptırıp i letmek", "imtiyaz vermek", "izin veya ruhsat vermek", "kiraya vermek", "trampa etmek" gibi ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Böylece, kanun koyucu yerel ortak ihtiyaçların kar ılanması konusunda belediyeleri sorumlu tuttu ; ancak, bu hizmetlerin do rudan belediyeler eliyle yürütülebilece i gibi, başka kurum ve kuruluşlarca da yapılabilmesine imkân tanımıştır. Ayrıca, yeni kanunun 14. maddesinde "belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur" ifadesi ile 15. maddesinin (a) fıkrasında "belde sakinlerinin mahallî mü terak nitelikteki ihtiyaçlarını kar ılamak amacıyla her türlü faaliyet ve giri imde bulunmak" ibaresi yer almaktadır. Yeni belediye kanununda geçen alternatif hizmet yöntemleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo.1. 5393 Sayılı Kanuna Göre Belediyelerin Kullanabilecekleri Alternatif Hizmet Yöntemleri

No	Yöntem	Yetkili Organ	Kanuni Dayanak
1	ihale	hale Kom. hale Yetkilisi Meclis	5393/67
2	imtiyaz	Meclis	5393/15 5393/18-j
3	Yap- let	Meclis	5393/18-j
4	Yap- let-Devret	Meclis	5393/18-j
5	Ruhsat (Toplu ta ınma)	Ba kanlık	5393/15
6	Kiraya verme (Ta ınmaz malların kiraya verilmesi veya kiralanması)	Encümen Meclis (3 Yıldan Fazla)	5393/15 5393/34-g 5393/18-e 5393/59-d
7	Fiyatlandırma (Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin iste ine ba lı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesi)	Meclis	5393/15-d 5393/18-f 5393/59-e
8	irkettele me (TTK hükümlerine tâbi)	Meclis	5393/18-i 5393/59-h 5393/70
9	letme kurma (Bütçe içi)	Meclis	5393/18-i 5393/71
10	Belediyeye ait irket, i letme ve i tiraklerin özelle tirilmesi	Meclis	5393/18-j
11	Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı	Meclis	5393/18-i
12	Birlik kurmak veya katılmak	Meclis	5393/18-o
13	Yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle kar ılıklı i birli i yapmak; karde kent ili kileri kurmak; ekonomik ve sosyal ili kileri geli tirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmek; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapmak, yaptırmak, kiralamak veya tahsis etmek	Meclis	5393/18-p 5393/74

Tablo.1. 5393 Sayılı Kanuna Göre Belediyelerin Kullanabilecekleri Alternatif Hizmet Yöntemleri (devam)

No	Yöntem	Yetkili Organ	Kanuni Dayanak
14	Gönüllü katılım ve kendi kendine yardım	Ba kanlık	5393/13 5393/77
15	Satı (Ta nınmaz malların satılması)	Meclis Encümen (Meclis kararına istinaden)	5393/18-e 5393/34-g 5393/59-d 5393/69
16	Takas (Ta nınmaz malların takas edilmesi)	Meclis Encümen (Meclis kararına istinaden)	5393/18-e 5393/34-g
17	Tahsis (Ta nınmaz malların tahsis edilmesi, tahsis eklinin de i tirilmesi)	Meclis Encümen (Meclis kararına istinaden)	5393/18-e 5393/34-g
18	Sınırlı aynı hak tesis etmek (ntifa Hakkının Devri) Ta nınmaz mallar üzerinde süresi 30 yılı geçmemek kaydıyla	Meclis	5393/18-e
19	Ba ı Kabul Etmek (arklı ba ı kabul etmek) Ba ı Kabul Etmek (artsız ba ı kabul etmek)	Meclis Ba kanlık	5393/18-g 5393/38-1
20	Tahvil hıraç Etmek	Meclis	5393/68-c

Kaynak: Belediye Kanunu. Kanun No: 5393. Kabul Tarihi: 03.07.2005. Resmi Gazete, Sayı: 25874, Tarih: 13.07.2005.

V. SONUÇ

Son yıllarda kamu yönetimi ve yerel yönetimler çok büyük bir de i im ya amaktadır. Özellikle bunda ekonomik ve siyasal yapıdaki dönü ümler, özel sektörün gösterdi i geli im, yönetim bilimi alanında meydana gelen yenilikler, sivil toplumun güçlenmesi ve demokratik taleplerin artması ile bili im ve ileti im sektöründe ortaya çıkan ilerlemeler önemli rol oynamı tır. Bahsi geçen tüm de i im, dönü üm ve ilerlemeler sonuç itibarıyla yerel yönetimlerin üretmi oldukları mal ve hizmetlerin kapsamını ve üretim biçimlerini de derinden etkilemi tir.

Literatürde ve uygulamada son zamanlara kadar gündemde olmayan alternatif hizmet sunma yöntemi, ya anan de i im ve dönü ümler ekseninde uygulamaya koyulmu tur [26]. Türkiye’de bu kapsamda yapılan reformlar ile yerel mal ve hizmetlerin üretilmesi konusunda yerel yönetimlere geni yetki, sorumluluk ve görevler vermi tir. Bu ba lamda bahsi geçen düzenlemelerde “yapmak-yaptırmak”, “etmek-ettirmek”, “yaptırıp i letmek”, “imtiyaz vermek”, “izin veya ruhsat vermek”, “kiraya vermek”, “trampa etmek” gibi ifadelerin kullanıldı ı görülmektedir. Böylece, kanun koyucu yerel ortak ihtiyaçların kar ılanması konusunda yerel yönetimleri sorumlu tutarak; bu hizmetlerin do rudan yerel yönetimler tarafından yürütülebilece i gibi, ba ka kurum ve kuruluşlarca da yapılabilmesine imkân tanıdı tır.

İlgili mevzuat ile alternatif hizmet sunma yöntemleri konusunda yerel yönetimlere sa lanan kolaylık, yeni hizmet sunma biçimlerinin de uygulamada kullanılmasını sa lamı tır. Bu duruma örnek olarak literatürde neredeyse hiç bahsi geçmeyen " ntifa Hakkının Devri" yöntemi gösterilebilir. Yerel yönetimlerde alternatif hizmet sunma yöntemlerinin bazıları kavramsal çerçeve açısından anla ılamamaktadır. Bu duruma örnek olarak ise “Kiralama” ve “Kiraya Verme” yöntemleri gösterilebilir. Burada bahsi geçen sorunlara kar ı belediyelerin alternatif hizmet sunma yöntemlerine dönük ilgili mevzuattan yararlanılarak hazırlanan tablo bu açıdan önem arz etmektedir.

CONCLUSION

In recent years, live in a great change in public administration and local governments. Especially in this economic and political transformations in the structure of the private sector, the development, management science innovations occurring in the area, strengthen civil society and democratic demands emerging with increasing advances in information and communication sector has played an important role. All the aforementioned change, transformation and progress as a result of goods and services that are produced by local governments was also deeply influenced the extent and forms of production.

Literature and practice of alternative service delivery method is not on the agenda until recently, was put in place in the axis of the changes and transformations [26]. In this context that the reforms in Turkey in the production of local goods and services broad authority to local governments, has the responsibility and tasks. Regulations mentioned in this context "do-make", "to-move", "built and operate," "privilege," "permit or license," "rent," "barter" are used in expressions such as. Thus, the legislator responsible for the holding local governments meet the needs of local partners, as these services can be executed directly by the local authorities, other agencies and organizations recognized the opportunity to be made.

Related legislation and convenience provided to local governments on alternative service delivery methods, new forms of service provision also permits the use in practice. Not mentioned in the literature as an example to this situation almost never "The assignment of usufruct" method can be shown. Some alternative methods of service delivery in local government can not be understood in terms of conceptual framework. In this situation, for example, "Rental" and "Letting" methods shown. Methods of alternative service provision herein to the issues facing municipalities drawn from the table in this respect is very important legislation.

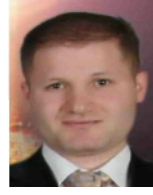
YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Bozla an, R. (2004). Belediye Ekonomik Giriimleri ve Özelleştirme. (Ed.: Yılmaz, A. & Ökmen, M.). *Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi, 266-287.
- [2] Do an, Z. & Da , M. (1995). Belediyelerde Özelleştirme ve Örnek Bir Uygulama. *Ça da Yerel Yönetimler Dergisi*, 4(3), 47-64.
- [3] Ulusoy, A. & Vural, T. (2003). Yerel Hizmetleri Özelleştirme Yöntemleri. *Türk dare Dergisi*, (439), 119-130.
- [4] Bozla an, R. (2002). Yerel Hizmetlerde Özelleştirme Yöntemleri. (Ed.: Parlak, B. & Özgür, H.). *Avrupa Birli i ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler*. İstanbul: Alfa Yayınları, 203-234.
- [5] Canpolat, H. (1998). Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Kavramı. *Hazine Dergisi*, (11), 1-15.
- [6] Vural, T. (2007). Yerel Kamusal Malların Sunumunda Alternatif Yöntemler. *Yayınlanmamı Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [7] Çomaklı, E. & Çetino lu, T. (2000). Belediye Hizmetlerinde İletmeler ve Özelleştirme. *Yerel Yönetim ve Denetim*, 5(7), 42-47.
- [8] Kartal, F. (2000). Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması Çerçevesinde Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi, Ankara’dan Örnekler. *Ça da Yerel Yönetimler*, 9(1), 58-80.
- [9] Yereli, A.B. (1995). *zmir’deki B T’lerin Özelleştirilmesine Yönelik Stratejiler ve Yöntemler*. zmir: zmir Ticaret Odası. Yayın No: 9.
- [10] Savas, E.S. (1986). Alternative Structural Models For Delivering Urban Services. (Eds.: Swersey, A.J. & Ignall, E.J.). *Delivery of Urban Services*. New York: Elsevier Science Publishers, 9-21.
- [11] Emrealp, S. & Horgan, D. (1994). *Belediyelerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri*. Ankara: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve IULA-Emme Yayını.
- [12] Eryılmaz, B. (1989). Belediye Hizmetlerinde Alternatif Yöntemler, *Türk dare Dergisi*, Cilt(382), 36-51.
- [13] Zengin, E. (1996). Yerel Hizmetlerin Üretilmesinde Yeni Yaklaşımlar Özelleştirme Yöntemleri. *Yayınlanmamı Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [14] Yücel, A.R. (2005). İdari Sözleşmeler ve İhtiyaz Sözleşmeleri. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, Cilt (439),73-77.
- [15] Onar, S.S. (1966). *dare Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul: Hak Kitabevi.
- [16] Acartürk, E. (2001). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Alternatif Yöntemler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt(6), 46-60.
- [17] Benton, J.E. & Donald, C.M. (1992). Contracting and Franchising Country Services in Florida. *Urban Affairs Quarterly*, 27(3), 436-457.
- [18] Duran, L. (1991). Yapı İlet-Devret. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 46(1-2), 147-170.
- [19] Yıldırım, M. (2004). Yeni Belediye Yasaları Çerçevesinde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri. *Ça da Yerel Yönetimler*, 13(4), 19-37.
- [20] Kele , R. (1994). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. Genel İletim 2. Basım. İstanbul: Cem Yayınevi.
- [21] Butler, S. (1991). Privatization for Public Purposes. (Ed.: Gormley, W.T.). *Privatization and Its Alternatives*, Londra: The Universty of Wisconsin Press, 17-24.
- [22] Palabıyık, H. (2007). İ Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 5(1), 47-54.
- [23] Erdoğan, H. (2010). Türkiye’de Belediye Hizmetlerinin Sunumunda Özel Sektör Alternatifi: Batı Akdeniz Bölgesindeki (Antalya-Isparta-Burdur) Uygulamalarının Analizi. *Yayınlanmamı Doktora Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [24] Çevik, H.H. (1998). Kamu Hizmetlerinin Üretilmesinde ve Sunulmasında Sosyal Refah Ço ulcululu u. *Türk dare Dergisi*, (418), 109-122.
- [25] Bozla an, R. (2003). Kamu Yönetimi Paradigmasında De i im ve Özelleştirme Yaklaşımı. (Ed.: Acar, M. & Özgür, H.). *Ça da Kamu Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Da itım, 278-296.
- [26] Aydınlı, H. . (2003). 1980 Sonrası Türk Belediye Sisteminde Yeni Liberal ve Desentralist E ilimler. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 73-86.

Burak Hamza ERY T
(burakhamzaster@gmail.com)

Burak Hamza ERY T was born in Zonguldak in 1978. After completing his primary and secondary education in Zonguldak, he started his university education at Department of Public Administration in Faculty of Political Sciences- Istanbul University in 1997. Burak Hamza Eryi it who completed department of Public Administration in 2001 has successfully completed Local Administration Program from Marmara University- Institute of Social Sciences and still he continues Sakarya University- Institute of Social Sciences PhD program in Public Administration and has been working as Research Assistant in Usak University.

Fuat YÖRÜKO LU
(fuat.yorukoglu@gmail.com)

Fuat YÖRÜKO LU was born in stanbul in 1984. He graduated from Be ikta Atatürk Anatolian High School in 2002. He graduated from Sakarya Univesity Economy Faculty Public Administration Department in 2006. He continues Sakarya University- Institute of Social Sciences PhD program in Public Administration at the same time he is working for stanbul Metropolitan Manucipality.